

Samoživý

11. 3. 2015

Devět matek a jeden otec, kteří zůstali na výchovu svých dětí sami, vyprávějí své příběhy režisérce Olze Sommerové v jejím novém autorském, společensky angažovaném dokumentárním filmu Samoživý. Ten se snaží upozornit na palčivý problém, který hrozí vyústit až v sociální vyloučení statisíců českých dětí. „To společné, co mají velké osobnosti národa s mými hrdinkami Samoživými, je jejich ženská síla,“ vysvětluje Olga Sommerová a dodává: „Se ženami točím proto, že mě fascinuje základní instinkt jejich životní volby, a to je láska. Myslím si taky, že ženy jsou v prozaickém životě statečnější než muži právě proto, že dávají přednost lásce, která často volí nevýhodná řešení. Rozhodnutí ke statečnosti sídlí v srdci, ne v hlavě. Proto se také říká statečné srdce.“ Dokument bude odvysílán na ČT2 dne 24. března ve 20.55 hodin.

Po dokumentech o významných ženských postavách českého veřejného života, jimiž jsou Marta Kubišová (*Magický hlas rebelky, který byl nominován na Českého Iva za nejlepší dokument roku 2014*) a Věra Čáslavská (*Věra 68, taktéž nominace na Českého Iva za nejlepší dokument*), se Olga Sommerová v angažovaném autorském dokumentu Samoživý vrací k širšímu celospolečenskému problému a také k tématům, která jsou pro její tvorbu klíčová: mezilidské vztahy, fenomény společenského života, feminismus a postavení žen ve společnosti obecně. Pro svůj nový celovečerní dokument zvolila Olga Sommerová téma, které zasahuje do života statisíců českých domácností, v nichž na výchovu dětí zůstal pouze jeden z rodičů, přičemž ten druhý se ke svým povinnostem nehlásí. I přesto, že Česko patří v Evropské unii ke členským státům s nejvyšším podílem matek samoživitelek na celkové populaci, pociťují tyto domácnosti absenci funkčních legislativních opatření, která by usnadnila řešení jejich situace, a která by nutila otce, a v některých případech též matky, k plnění svých vyživovacích povinností.

„Ve své tvůrčí skupině se věnuji silným, společensky angažovaným tématům,“ říká kreativní producentka **Alena Müllerová**, v jejíž tvůrčí producentské skupině film vznikl, a dodává: „Situace osamělých matek a jejich dětí, které žijí jen s jedním z rodičů a ještě jsou vystaveny hmotné nouzi, to je palčivý společenský problém a velká nespravedlnost. Pokládám za důležité, aby na tyto problémy bylo upozorňováno a vedla se o nich věcná diskuse.“ V TPS Aleny Müllerové vznikají projekty napříč televizními žánry od publicistky, vzdělávání a dokumentu po hranou tvorbu a nové formáty. S Olgou Sommerovou spolupracovala také na filmu *Magický hlas rebelky*.

„Partnerem i státem opuštěné matky samoživitelky, tedy ty, které se nemají jak domoci vyplácení alimentů na své děti, jsou až nepochopitelným domácím fenoménem. Po léta se tento problém v naší zemi potichu rozrůstal a neřešil. Věřím, že silné příběhy v novém filmu Olgy Sommerové mohou inspirovat k pochopení a snad i změně poměrů,“ říká dramaturgyně filmu **Věra Krincvajová**.

„Slovo ‚samoživitelky‘ je pro mě příliš zdeuřední, ale popravdě, inspirovala jsem se brněnským představením divadla v sociální akci SAMODIVY s podtitulem Blues pro sólo matky, kde deset samoživitelek svými životními příběhy poskytlo materiál ke scénáři divadelní hry, ve které těchto deset žen také vystupuje. Tři sekvence z představení jsem použila do svého filmu, a krom toho, dvě Samodivy se staly dvěma z devíti hrdinek mého filmu. Titul zdůvodňuju v úvodu filmu komentářem o slovanské bohyni plodnosti Živě, která je obětavou matkou a vzornou hospodyní, ale když se rozčílí, vztek jí dodává energii pro zjednání nápravy. A moje hrdinky Samoživy jsou také vztekem bez sebe kvůli absurdní nespravedlnosti soudů a bezmocnosti státu vymoci výživné od otců neplatičů,“ říká autorka námětu, scénáře a režisérka Olga Sommerová.

Česká televize se problematice matek samoživitelek věnuje dlouhodobě, a to nejen v rámci svých zpravodajských a publicistických formátů, ale i v oblasti dokumentární tvorby. Jedním z nejvýznamnějších projektů, který na tyto problémy upozorňoval, byla crossmediální kampaň koordinovaná Evropskou vysílací unií Why Poverty (Proč chudoba?), která v roce 2012 oslovila celkem 500 milionů lidí ve 180 zemích světa. Příspěvkem České televize do projektu byla mimo jiné dokumentární sonda do života tří matek samoživitelek Chudoba cti netratí režisérky Daniely Gébové, v rámci jehož vysílání Česká televize prezentovala veřejnou sbírku na pomoc lidem postiženým chudobou.

Olga Sommerová: „Matky jsou jako Ivce.“

Co bylo motivací, hlavním impulsem, proč jste si toto téma vybrala k natáčení?

Jsem svědkyní soudních peripetií, časté ignorance sociálních pracovníků a zoufalé finanční a psychologické situace svých mladých přítelkyň, které žijí na hranici životního minima, neustále ve stresu, jestli budou mít příští měsíc na zaplacení nájmu či na jídlo pro děti. Připadá mi absurdní, že v naší blahobytné společnosti jsou děti, (statisticky jich žije 400 tisíc v neúplných rodinách), vystaveny chudobě, kdy například matka nemá na kroužky, na jejich sportovní, intelektuální a umělecké rozvíjení, jinými slovy těmto dětem je zapovězeno přispět svými talenty k budoucí kvalitě národa. Ty ženy vaří z ničeho - brambory, kolínka, omáčky. Matky jsou Ivce a svá mláďata chrání, ony si nějak poradí, počítají každou korunu, šetří tak, že si to vůbec nedovedeme představit, ale ten stres poznamenává celou rodinu. A v čem je jádro problému? V tom, že soudy za příspěvek policie a zákonodárců nejsou schopny donutit krkavčí otce k tomu, aby plnili svou zákonnou povinnost. Přitom alimenty, určené soudem jsou směšné – jeden, dva, tři tisíce měsíčně. Ty matky Ivce si nabereu tři práce, zatímco tatínkové nejsou schopni zaplatit dva tisíce měsíčně? A pokud jsou občas odsouzeni, stejně nenastoupí do vězení, a když ano, tak děti stejně nedostanou peníze na živobytí. Bezmocnost státu je alarmující!

Ve Vašem filmu vypráví své příběhy devět matek a jeden otec samoživitel...

Devět matek a jeden otec – to odpovídá statistickému údaji o procentuálním počtu žen a mužů, kteří se sami starají o své děti. Roman má čtyři děti, takže je hrdinou par excellence, protože výchovu svých dětí zvládá s bravurou. Jenomže v jeho výpovědi se zračí zoufalství z postoje státu, tedy sociálních úřadů, které mu přidělují almužnu, a on dennodenně bojuje s dětmi o přežití.

Jak jste své hrdinky vybírala, a nestyděly se o své situaci otevřeně mluvit na kameru?

Když jsem dala na facebook výzvu, aby se mi ozvaly samoživitelky, byla jsem zahlcená jejich dopisy. Jak by se mohly stydět, když jsou plny zoufalství ze starostí o své děti a rozhořčení nad nespravedlností státu, který pardonuje nezodpovědné otce, a je lhostejný k dětem, které jsou budoucností národa?

Dokument koprodukovaný Českou televizí Šmejdi u nás nedávno dokázal zahýbat příslušnou legislativou. Mohly by podobně zafungovat i Samoživy? Co podle Vás může nebo má dokument měnit?

My dokumentaristé jsme daleci toho, abychom věřili, že naše filmy mohou změnit svět. Ale svoji práci děláme proto, že chceme přinést zprávu, že chceme vyvolat společenskou diskusi, že chceme zasáhnout alespoň některá srdce svých diváků. A já si přeju pohnout našimi zákonodárci, pro které máme připravena DVD tohoto filmu, aby se jeho prostřednictvím dostali přímo do rodin, o jejichž všednodenní a emocionálně zoufalé situaci nemají tušení. Abych pravdu řekla, moc nevěřím tomu, že vezmou to kovové kolečko, vsunou ho do přehrávače a budou hodinu sledovat, jak se v této zemi daří samoživitelkám a jejich dětem, přestože by to bylo jistě zajímavější, než jen pročítat zákon o zálohovém výživném. Navzdory všemu ale věřím, že tentokrát se zákon podaří prosadit, i když v roce 2001, 2005, 2007 nebyl přijat. Žádný strom neroste do nebe. A žádná nespravedlnost nemůže mít věčné trvání.

Kreativní producentka: Alena Müllerová

Námět, scénář, režie: Olga Sommerová

Dramaturg: Věra Krincvajová

Zvuk: Petr Provazník, Richard Müller

Střih: Šárka Sklenářová

Kamera: Olga Špátová

Produkce: Lucie Plocková